

СТРУКТУРА І СУТНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ МІЖНАРОДНОГО ПРАВАSTRUCTURE AND ESSENCE OF THE STRATEGIC COMPETENCE
OF FUTURE SPECIALISTS IN INTERNATIONAL LAW

Стаття присвячена аналізу стратегічної компетентності майбутніх фахівців з міжнародного права. Основний акцент зосереджено на визначенні сутності стратегічної компетентності та виокремленні її структурних складових. Окреслено вагомість комунікативної компетентності для майбутніх юристів-міжнародників, а також стратегічної компетентності як її складової згідно із «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти» Ради Європи. Проаналізовано основні підходи до визначення комунікативної та стратегічної компетентностей. Подано авторське визначення стратегічної компетентності майбутніх юристів-міжнародників, яка є інтегрованою якістю цих фахівців, що базується на динамічній єдності теоретичних знань, практичних навичок, умінь, здатностей, особистих якостей, спрямована на адекватний вибір і застосування на практиці ефективних стратегій, що сприяють успішній професійній діяльності у сфері міжнародного права. Окреслено складові стратегічної компетентності майбутніх фахівців із міжнародного права, зокрема знання основних законів та правових процедур, розуміння функціонування комунікативних та навчальних стратегій, усвідомлення сутності професії, уміння письмової та усної комунікації рідною мовою, навички письмової та усної комунікації однією чи кількома іноземними мовами, навички роботи з клієнтом, уміння дати пораду/проконсультувати, уміння переконувати, захищати інтереси клієнта або свою позицію, уміння будувати належну аргументацію, уміння вести переговори (зокрема, в міжнародному середовищі), риторичні вміння, зокрема уміння укладати та виголошувати захисні промови у суді, здатність демонструвати ораторське мистецтво, уміння пошуку, аналізу, синтезу і належного використання інформації, навички роботи в команді, уміння відбору ефективних стратегій для подолання стресу, контролю та планування професійної діяльності, здатність застосовувати стратегії інтернаціоналізації та працювати за кордоном, здатність демонструвати обізнаність у технологіях. Виділено компоненти аналізованої компетентності: змістовий, професійно-когнітивний, діяльно-операційний та комунікативно-інформаційний.

Ключові слова: комунікативна компетентність юристів, стратегічна компетентність майбутніх фахівців із міжнародного права.

The article is devoted to the analysis of strategic competence of future specialists in international law. The main emphasis is on defining the essence of strategic competence and highlighting its structural components. The importance of communicative competence for future international lawyers, as well as strategic competence as its component in accordance with the «Common European Framework of Reference for Languages» of the Council of Europe is outlined. The main approaches to the definition of communicative and strategic competencies are analyzed. The author's definition of strategic competence of future international lawyers, which is an integrated quality of these professionals, based on the dynamic unity of theoretical knowledge, practical skills, abilities, personal qualities, aimed at adequate selection and practical implementation of effective strategies to promote successful professional activities in the field of international law. The components of strategic competence of future specialists in international law are outlined, including knowledge of basic laws and legal procedures, understanding of communication and educational strategies, awareness of the profession, written and oral communication skills in native language, written and oral communication skills in one or more foreign languages, skills with the client, the ability to give advice / advice, the ability to persuade, defend the interests of the client or their position, the ability to build sound arguments, the ability to negotiate (particularly in the international environment), rhetorical skills, including the ability to make and deliver defensive speeches in court, the ability to demonstrate public speaking skills, the ability to search, analyze, synthesize and use information, teamwork skills, the ability to select effective strategies to overcome stress, control and plan professional activities, the ability to apply internationalization strategies and working abroad, ability to demonstrate technology awareness. The components of the analyzed competence are singled out: semantic, professional-cognitive, activity-operational and communicative-informational.

Key words: communicative competence of lawyers, strategic competence of future specialists in international law.

УДК [378.4.011.3-027.561-047.22:341](44)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/45.41>

Писаревська О.В.,

докт. філософії,
асистент кафедри французької
філології

Львівського національного університету
імені Івана Франка

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність якісної фахової комунікативної підготовки майбутніх юристів-міжнародників і чинники, що зумовлюють таку потребу, визначаються передусім процесом реформування вищої юридичної освіти, що триває в Україні, та необхідністю гармонізації українських освітніх програм з міжнародного права з міжнародними вимогами. Нормативно-правові документи, які регулюють професійну підготовку майбутніх фахівців

із міжнародного права, акцентують, що сучасні юристи, що працюють у сфері міжнародного права, мають демонструвати здатність переконувати, дискутувати, аргументувати власну позицію, а відтак – володіти арсеналом комунікативної компетентності з метою повноцінного виконання професійних функцій і ролей. Таким чином, від сформованості у майбутніх юристів-міжнародників стратегічної компетентності залежить успіх їх професійної діяльності, що полягає у належному представленні інтересів України у міжнародному середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Деякі аспекти професійної підготовки юристів досліджували Б. Дондеро (B. Dondero), Л. Кутрон (L. Coutron), В. Бігун, А. Жалинський, М.Немитіна. Сутність і структуру стратегічної компетентності досліджували О. Антонова, Е. Біллісток (E. Bialystok), З. Дьорней (Z. Dörnyei) та С. Турел (S. Thurell), Л. Маріані (L. Mariani), Дж. Літлмор (J. Littlemore), О. Задорожна, О. Никитенко, Т. Тимофеева. Комунікативні стратегії аналізували К. Каспер (K. Kasper) та Е. Келерман (E. Kellerman), О. Винник та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на загальний інтерес науковців до дослідження питання професійної підготовки юристів, проблему формування стратегічної компетентності зазначених фахівців дотепер не було ґрунтовно досліджено, а аналіз її сутності та структури не було здійснено. Відсутність таких наукових розвідок зумовлює потребу у подальшому вивченні з метою оптимізації системи вищої юридичної освіти України.

Мета дослідження полягає у визначенні сутності стратегічної компетентності майбутніх фахівців із міжнародного права та виокремленні її структурних складових.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародне право є сферою людської діяльності, у якій особливо важливою постає успішна комунікація. Оскільки науковці трактують стратегічну компетентність як складову комунікативної компетентності майбутніх юристів [6, с. 56], зупинимось детальніше на аналізі комунікативної компетентності. В основі формування і розвитку комунікативної компетентності лежить процес комунікацій. Комунікативна компетентність – здатність ефективно спілкуватися рідною або іноземною мовами. Її складовими науковці вважають мовну (лінгвістичну), соціолінгвістичну, соціокультурну компетентність, референтну та стратегічну компетентність [6, с. 48-57]. Під комунікацією (фр. *communication*; лат. *communicatio* – повідомлення, передача) розуміємо соціально обумовлений процес передачі і сприйняття інформації в умовах міжособистісного і масового спілкування [2, с. 14]. Ф. Бацевич розрізняє поняття «спілкування» й «комунікація» і виділяє контактну, інформаційну, спонукальну, координаційну, пізнавальну, емотивну, впливову функції спілкування, а також функцію налагодження стосунків [1, с. 27-28]. За О. Яшенковою, ефективна мовна комунікація – інформаційний обмін, який забезпечує досягнення комунікативних цілей та налагодження міжособистісних стосунків [9, с. 134]. М. Немитіна наголошує на важливості комунікативної складової професії юриста, її значенні для професійного становлення та успіху. Юрист, який добре володіє промовою, має набагато більше можливостей в досягненні

професійного успіху. Правнику постійно доводиться вдаватися до різних мовних форм, а також оцінювати особливості мовної поведінки інших осіб [7, с. 53]. В інструментарії професійної комунікації юристів А. Жалинський розглядає наступні складові: мова і в цілому використання знакової системи, понятійний апарат; стратегія, тактика і манера поведінки юриста в процесі взаємодії; визначення системи і меж поступок у процесі взаємодії, прийнятних результатів взаємодії, як для юриста, так і для його партнерів; вибір відповідних умов взаємодії, включаючи місце, час, наявність сторонніх осіб і т.д. [3, с. 166]. «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти» Ради Європи пропонують визначення стратегічної компетентності у функціональному аспекті мовлення, яке відповідає діяльнісному підходу до комунікації [4]. Модель комунікативної компетентності, запропонована Радою Європи, відводить ключову роль соціолінгвістичній складовій, водночас акцентуючи на культурному та ситуативному аспектах. Саме стратегічна складова поєднує лінгвістичний та прагматичний компоненти у функціональному контексті їх реалізації. Характеристика структурних компонентів комунікативної компетентності дещо відрізняється в наукових розвідках різних дослідників. Поняття «стратегічна компетентність» ввели в науковий обіг науковці М. Кенейл (M. Canale) та М. Свейн (M. Swain), які розглядають її у складі комунікативної компетентності. [10, с. 28]. Л. Маріані (L. Mariani) трактує стратегічну компетентність як здатність до вирішення комунікативних проблем у процесі міжособистісної взаємодії, незважаючи на недостатній рівень сформованості мовних та мовленнєвих навичок і умінь [14]. З. Дьорней (Z. Dörnyei) та С. Туррелл (S. Thurrell) підкреслюють, що розвиток СК має безпосередній вплив на розвиток мовленнєвих навичок та вільне володіння мовою [12, с. 16-23]. О. Задорожна та О. Никитенко розглядають стратегічну компетентність як здатність компенсувати у процесі спілкування недостатність знання мови, мовленнєвого і соціального досвіду спілкування. Перевагою її сформованості дослідники вважають здатність долати мовний бар'єр, труднощі, які виникають у процесі реального спілкування [8; с.105-109; 5; с.105-109]. Дж. Літлмор (J. Littlemore) визначає стратегічну компетентність як здатність мовця використовувати стратегії для компенсації прогалин у знаннях, навичках та уміннях, що стосуються професійно орієнтованого спілкування, до прикладу, щодо цільової мови [13], а Й. Сеонг (Y. Seong) також розглядає її у контексті використання різних типів стратегій, пов'язаних з спілкуванням [15]. О. Яшенкова пропонує визначення комунікативної стратегії, згідно з яким комунікативна стратегія (*із грецької stratus – віійсько та agō – веду*) – це головна лінія комунікативної поведінки в межах конкретної комунікативної

події, що визначається загальною метою комунікації, ситуативним контекстом та уявленням про адресата. Тактики дослідниця визначає як «локальні риторичні прийоми та лінії мовленнєвої поведінки» і подає наступне визначення: комунікативна тактика (грец. *taktike* – мистецтво шиккування військ) – зумовлені стратегією мовленнєві кроки, що в сукупності дають змогу досягти головної комунікативної мети [9, с. 156].

Зазвичай впродовж перших років навчання на юридичних факультетах акцент робиться на здатності до розуміння юридичних текстів і письма: точне розуміння ідей та термінології, глобальне розуміння тексту і його структури, розуміння контекстуалізованої лексики, загальна культура. Для глибокого та глобального розуміння тексту студенти повинні використовувати наступні стратегії: виявити структуру тексту, створити його схему, виділити найважливішу інформацію, прочитати вголос, знайти значення слова у словнику юридичної термінології, відмітити способи логічної взаємодії у тексті, анотувати, виявляти елементи гіпертексту. Розумінню юридичних текстів сприяє, також, активізація референтних навичок та умінь, що вивляються у читанні й допомагають виявити місце читача по відношенню до тексту та місце самого тексту у юридичній системі; «поглиблене читання», підчас якого студент має виявити наскрізну ідею, те, що поєднує перший та останній абзац; читання, що дозволяє виявити структуру тексту, а саме основні ідеї та зв'язки між ними; синтезуюче читання. Ці стратегії читання, що мобілізуються водночас читачем, є основними для глибокого розуміння юридичного тексту університетського рівня. Розуміння юридичних текстів вимагає знання фахової юридичної лексики та юридичного міркування. Юридична сфера має свої коди, які повинен поступово засвоїти студент. Йдеться про точність у використанні термінів, зміну значення слова в залежності від реєстру мовлення (стандартне чи юридичне), вивчення нових термінів і їх застосування, використання юридичних силіогізмів.

Під стратегіями загальної культури маємо на увазі вміння знаходити актуальну інформацію та виявляти зв'язки між актуальними подіями та навчанням. Студент спеціальності «Міжнародне право» повинен уміти слідувати за подіями у засобах масової інформації, на сайтах в мережі Інтернет, читати друковані видання тощо, таким чином реалізуючи цифрову, соціальну, особисту та навчальну складові стратегічної компетентності. Студенти повинні володіти мовленнєвими стратегіями для того, щоб відповісти на питання, дати визначення, порівняти, аргументувати, критикувати у процесі усного та письмового мовлення [11].

Упродовж навчання ці складові стратегічної компетентності формуються, розвиваються, реалізуються, поглиблюються, і на етапі закінчення

навчання на ступені магістратури випускники спеціальності «Міжнародне право» повинні володіти компонентами стратегічної компетентності, необхідними для: надання юридичних консультацій організаціям щодо розв'язання міжнародних юридичних проблем, супроводу мультинаціональних команд у реалізації трансверсальних проектів, аргументованих висловлювань, ведення переговорів та укладання контрактів англійською та французькою мовами [11].

Здійснений аналіз дозволяє уточнити сутність стратегічної компетентності майбутніх майбутніх юристів-міжнародників й представити компонентний склад цієї компетентності.

Так, **стратегічна компетентність майбутніх юристів-міжнародників** – інтегрована якість цих фахівців, що базується на динамічній єдності теоретичних знань, практичних навичок, умінь, здатностей, особистих якостей, спрямована на адекватний вибір і застосування на практиці ефективних стратегій, що сприяють успішній професійній діяльності у сфері міжнародного права.

Складовими стратегічної компетентності, необхідними для фахівця у галузі міжнародного права, окрім знань у юридичній сфері, залежно від сфери його діяльності, є:

- знання основних законів та правових процедур;
- розуміння функціонування комунікативних та навчальних стратегій;
- усвідомлення сутності професії;
- умінь письмової та усної комунікації рідною мовою, навички письмової та усної комунікації однією чи кількома іноземними мовами;
- навички роботи з клієнтом, умінь дати пораду/проконсультувати;
- умінь переконувати, захищати інтереси клієнта або свою позицію;
- умінь будувати належну аргументацію;
- умінь вести переговори (зокрема, в міжнародному середовищі);
- риторичні вміння, зокрема умінь укладати та виголошувати захисні промови у суді;
- здатність демонструвати ораторське мистецтво;
- умінь пошуку, аналізу, синтезу і належного використання інформації;
- навички роботи в команді;
- умінь відбору ефективних стратегій для подолання стресу, контролю та планування професійної діяльності;
- здатність застосовувати стратегії інтернаціоналізації та працювати за кордоном;
- здатність демонструвати обізнаність у технологіях.

Формування згаданих знань, навичок, умінь і здатностей на основі критичного мислення дає студентам можливість обирати адекватні стратегії та тактики у навчанні, а вибір ефективних

комунікаційних стратегій у професійно орієнтованому спілкуванні дозволить їм досягти бажаних результатів у професійній діяльності.

Систематизація і класифікація перелічених складових стратегічної компетентності дозволяє виділити наступні її компоненти: змістовий, професійно-когнітивний, діяльнісно-операційний та комунікативно-інформаційний й розподілити визначені знання, навички, уміння і здатності в межах цих компонентів. Так, змістовий компонент стратегічної компетентності майбутніх юристів-міжнародників складають знання основних законів та правових процедур, уміння здійснювати пошук аргументів, укладати промови й юридичні документи. До професійно-когнітивного компонента відносяться розуміння функціонування комунікативних та навчальних стратегій; усвідомлення сутності професії; здатність демонструвати обізнаність у технологіях, уміння відбору ефективних стратегій для подолання стресу, контролю та планування професійної діяльності; здатність застосовувати стратегії інтернаціоналізації та працювати за кордоном. Діяльнісно-операційний компонент включає навички роботи з клієнтом, уміння дати пораду/проконсультувати; уміння захищати інтереси клієнта або свою позицію; уміння будувати належну аргументацію; навички роботи в команді; здатність демонструвати ораторське мистецтво. Комунікативно-інформаційний компонент передбачає уміння пошуку, аналізу, синтезу і належного використання інформації; уміння письмової та усної комунікації рідною мовою, навички письмової та усної комунікації однією чи кількома іноземними мовами; уміння переконувати; уміння вести переговори (зокрема, в міжнародному середовищі); риторичні вміння, зокрема уміння виголошувати захисні промови у суді.

Висновки. Формування компонентів стратегічної компетентності у майбутніх фахівців з міжнародного права неперервно відбувається впродовж усього періоду навчання студентів на бакалавраті та у магістратурі, оскільки доведено, що володіння ними необхідне для ефективної подальшої професійної діяльності. Оскільки вищезазначені знання, навички, вміння та здатності – ключові складові стратегічної компетентності майбутніх правників відіграють вагомий роль щодо ефективності й успіху їх подальшої професійної діяльності, можемо зробити висновок, що стратегічна компетентність займає чільне місце у структурі

професійної компетентності, а відтак й у професійній підготовці майбутніх фахівців із міжнародного права.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 344 с.
2. Бориснев С. В. Социология коммуникации : учеб. пособие для вузов. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 270 с.
3. Жалинский А. Э. Введение в специальность «Юриспруденция». Профессиональная деятельность юриста : учебник. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Проспект, 2009. 362 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання д-р пед. наук проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
5. Задорожна О. І. Сутність поняття стратегічної компетентності в сучасній лінгводидактиці. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2017. Вип. 2 (41). Серія «Педагогіка. Соціальна робота». С. 105–109.
6. Микитенко Н. Технологія формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю : монографія. Тернопіль : ТНПУ, 2011. 411 с.
7. Немытина М. В. Профессиональные навыки юриста : учебник и практикум для СПО / под ред. М. В. Немытиной. Москва : Юрайт, 2015. 211 с.
8. Никитенко О. В. Значення навчально-стратегічної компетентності у формуванні іншомовного професійного спілкування студентів. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/15627/1/Nikit-%201.pdf> (дата звернення: 11.12.2021).
9. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації. Київ : Академія, 2010. 312 с.
10. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*. 1. 1980. P. 1–47. URL: <http://dx.doi.org/10.1093/applin/1.1.1>
11. Compétences attendues en licence de droit à l'université. URL: <https://univ-droit.fr/les-attendus> (дата звернення: 10.01.2022).
12. Dörnyei Z., Thurrell S. Strategic Competence and How to Teach It. *ELT Journal*. 1991. Vol. 45. Is. 1. P. 16–23.
13. Littlemore J. Strategic Competence. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1057%2F9780230627567_9 (дата звернення: 17.01.2022).
14. Mariani L. Developing Strategic Competence: Towards Autonomy in Oral Interaction. URL: https://www.researchgate.net/publication/263854083_Developing_strategic_competence_Towards_autonomy_in_oral_interaction (дата звернення: 30.01.2022).
15. Seong Y. Strategic Competence and L2 Speaking Assessment. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1177052.pdf> (дата звернення: 17.12.2021).